

Lotta Nevanperä

KATSEEN LAUSUMAT

kuvataiteen koulutusohjelma
taidegrafiikan suuntautumisvaihtoehto
2012

KATSEEN LAUSUMAT

Nevanperä Lotta
Satakunnan ammattikorkeakoulu
kuvataiteen koulutusohjelma
Toukokuu 2012
Ohjaaja: Kousa, Pia
Sivumäärä: 20
Liitteitä: -

Asiasanat: kuvataide, taidegrafiikka, värigrafiikka, etsaus, akvatinta

---

Taide on tapa välittää. Kysyä. Kertoa. Kuiskata. Puhua. Huutaa. Pakottaa. Se on tapa muistaa. Eristää. Kehottaa. Osoittaa. Se on tapa kannustaa katsojaa pohdintoihin. Se ei anna vastauksia, vaan esittää aiheita tai kysymyksiä, jotka jokainen ratkaisee omien kokemustensa pohjalta. Taiteessa päätelmien ei tarvitse mukailla taiteilijan näkemystä tai ajatusta vaan sen on annettava katsojalleen vihje tai syy ajatella annettua aihetta totuttujen rajojen ulkopuolelta. On kasvatettava kokemuksesta elämys. Kuten näyttelijä on näyttämöllä ilman itseään, niin teoksen on myös uskoteltava katsojalle, että tämä on teoksessa ikään kuin joku muu. Taiteessa on siis löydettävä jotain joka on meidän itsemme ulkopuolella, mutta jotain jonka avulla löydämme itsemme itsämme.

Tässä opinnäytetyössä haluttiin valottaa sitä, miten luonnosteluprosessi johtaa aiheiden valinnan ja sattumien kautta kupariin kaiverretuksi ja syövytetyksi kuvaksi, joka paperille vedostettaessa muuttaa materiaaliaan kovasta pehmeäksi ja kääntyy peilikuvaksi itsestään. Ja kuinka nämä kuvat kuitenkin ovat myös heijastumia aina taiteilijasta itsestään. Tämä teksti kirjoitettiin muistiinpanoiksi ja tutkielmaksi opiskelijan omista havainnoista, samalla toivoen, että joku löytäisi näistä tekniikoista ja asioista inspiraatiota myös omaan työskentelyynsä ja taiteeseensa.

Teksti on nimetty sanoin ”katseen lausumat”, koska kirjoittajan teemoissa jatkuu toistuvasti kehonkieli. Sellaiset hetket, kun puhe käy tarpeettomaksi, puhdistautuu eleiksi ja ilmeiksi, joiden kautta tunnetilat välittyvät. Nimi viittaa myös konkreettisiin opinnäytetyön teoksiin, jotka olivat esillä Helsingin kaapelitehtaan tiloissa keväällä 2012. Teokset oli ripustettu tilaan tavalla, joka muistutti lyhyttä kuvallista melodiamia tai runoa, jossa teokset muodostivat ison alkukirjaimen ja pisteen sekä toimivat nuotteina, jolloin sävelmä ja kuvapinnat soljuivat vapaana virtana eteenpäin, katseen katkeamatta.

Tekstissä kerrotaan myös taiteilijan mielenkiinnosta sanoihin, joka ilmenee harkinnanvaraisena teosten nimeämisenä sekä sanojen herättäminä mielikuvina ja merkityksinä. Kirjoittaja kuvailee, miten haastavaa ja antoisaa on löytää oikeat sanat avaamaan vuoropuhelua kuvan kanssa. Lukija saa perehtyä kuvien kera myös siihen, miten opinnäytetyön teokset saatettiin lopullisiin muotoihinsa erilaisin taidegrafiikan keinoin.

EXPRESS OF SIGHTS

Nevanperä, Lotta

Satakunnan ammattikorkeakoulu, Satakunta University of Applied Sciences

Degree Programme in graphic arts

May 2012

Supervisor: Kousa, Pia

Number of pages: 20

Appendices: -

Keywords: art, graphic art, etching, aquatint, bachelor of arts

---

In this thesis graduating artstudent tells how to make piece of graphic art from start to the end. How to draw the etching in to the copperplate and make an aquatint in it and finally, print the artwork from the copperplate to the paper. That piece of paper is not only a work of art, it is also a reflection of the artist herself.

The text is dealing mainly graphic arts, etching and aquatint, forms and textures that can be built with these techniques and how graphic artists need to learn how to use right instruments and methods to get the best results. Writer also tells that the most interesting thing in graphic arts is that the outcome is always more or less surprising. That is what always inspire artist to create new pieces.

In this thesis artist also tells how to compose sketches from everyday experiences which express some momental impressions. And how mental images need to be recalled with these sketches. Name of the text is “express of sights” , because body language is the habitual subject of the thesis and the actual graphic works, which were made at the same time with this text. The pieces were hanged up in the wall in the shape of notes, musical melodia, what sight delivers through. In these pieces speech comes useless, only moods, expressions and gestures matters. Usually it is needed to exaggerates figures and shapes to show the importance of specific things.

Writer is accentuating that mental images which people get from written words aren't same that you can see with your eyes. Words have no existing shape, form or colour until your mind builds one. Words are joining to each others pictorally, even if they have nothing to do with each others. So it is important to name artworks in the way that name offers more meanings in the picture. These kind of connections are hard to discover but enjoyable to find.

Art is way to stimulate people to think given subjects from different points of views. It doesn't matter if viewer saw art in different way than artist itself. We all see art through our own memories and experiences. But after all, you have to be all eyes to see how your sight takes shape.

SISÄLLYS

1 JOHDANTO	5
2 KOKEMUSTEN KUVAUKSIA	5
2.1 Aavistuksia havainnoista	6
2.2 Viivojen jälkiä	6
3 TAIDEGRAFIIKAN TYÖMENETELMIÄ	8
3.1 Taidegrafiikka	8
3.1.1 Etsaus	8
3.1.2 Akvatinta.....	8
3.2 Erilaisia akvatintan syövytysmenetelmiä	9
3.2.1 Marmorointi	10
3.2.2 Akvatinta laveeraus.....	10
3.2.3 Portaattomat sävyvaihtelut.....	10
3.3 Vedostus	10
3.3.1 Värit	11
3.3.2 Värin levittäminen	11
3.3.3 Vedospaperit	12
3.4 Taidegrafiikassa käyttämiäni vedostusmenetelmiä	12
3.4.1 à la poupée -menetelmä	12
3.4.2 Iirisvaikutelma	13
3.4.3 Väritelaus	13
3.4.4 Sokea paino.....	13
3.4.5 Siirtovedos	14
4 OPINNÄYTETYÖN TEOKSIA.....	14
4.1 Katseenlausumat.....	14
4.1.1 Umpeen luotu.....	15
4.1.2 Hermokulo	16
4.1.3 Hallanhautoma	16
4.1.4 Ilman jälkiä jättämättä.....	17
4.1.5 Kantamarja.....	18
4.2 Teosten nimet	19
4.3 Ripustus.....	19
5 JÄLKIAJATUKSIA.....	20

1 JOHDANTO

Olen opiskellut ja työskennellyt taiteen ja taidegrafiikan parissa jo seitsemän vuoden ajan. Näiden vuosien aikana hankittua tietoa ja ongelmanratkaisukykyä on koeteltu tämän viimeisen opintovuoden aikana. Yhdentoista grafiikanteoksen sarjan kokoaminen ja valmiiksi saattaminen on ollut sekä vaikein että palkitsevin matkani taidegrafiikanopintojen aikana. Vuoden aikana olen hionut taitojani ja oppinut kanavoimaan luovuuteni ja aiheeni teoksiin juuri minulle sopivalla tavalla. Olen tutkinut taidegrafiikan menetelmien loputonta antia, jonka tulosta myös tämä kirjallinen opinnäytetyöni on. Luovuus ja kuvataiteilijan ammattiin hankkimani tietotaito ei tule koskaan vanhenemaan, vaan se on kuin loputon kaivo, josta voi sammuttaa janoaan lopun ikänsä. Joka päivä taide haastaa ja palkitsee haluni kokeilla ja toteuttaa, tehdä kokemuksesta näkyvä. Taiteen tekemisen tavoite on saada tehdä sitä, mitä ei voi olla tekemättä.

2 KOKEMUSTEN KUVAUKSIA

Luonnostellessa liitän usein toisiinsa asioita, joilla ei välttämättä ole keskenään mitään yhteistä, mutta samaan kuvaan koottuna ne kuitenkin pakottavat löytämään yhteyksiä niiden välille. Näin muodostuu aivan uudenlaisia ajatusketjuja, jotka katse vangitsee ja mieli pyrkii vapauttamaan. On mahtavaa huomata miten luonnoksen edetessä, pitkän ajatussarjan seurauksena kaikkien tajunnassa piilevien lukemattomien yhdistelmämahdollisuuksien joukosta juuri se yksi, ja useinkin vielä se oikea ajatus tai idea pääsee pilkahtamaan esiin.

Kerään päivittäisiä kokemusten kuvauksia, luonnoksia, jotka ilmaisevat kuvattavan tekemän hetkellisen kokonaisvaikutuksen. Tämän kokemuksen oivaltaminen on herätettävä uudelleen luonnoksen tuoman mielikuvan avulla ja autettava lopullisen teoksen rakentumisessa. Jokainen lausuttu tai luettu sana, ääni tai ele tuottaa minussa

kuvallisia kaikuja. Usein nautin enemmän asian synnyttämästä mielikuvasta kuin tapahtumasta itsestään. Toistuvana aiheenani on ihmisvartalo, kehonkieli. Ne hetket jolloin kaikki on aistittavissa. Kun puhe käy tarpeettomaksi, puhdistautuu eleiksi ja ilmeiksi, joiden kautta halutut tunnetilat välittyvät. Yritän löytää keinoja tavoittaa pinnallisten vaikutelmien sijaan arkisten havaintojen syvemmän ja elävämmän todellisuuden.

2.1 Aavistuksia havainnoista

Löydän aiheita teoksiini muun muassa kansanuskomusten, ihmiskohtaloiden ja historian tapahtumien sekä kuulopuheiden ja liioiteltujen havaintojen kautta. Liitän sisällön tueksi teokseen usein myös symboleita, jotka ovat kuin piilotettuja lukkoja. Teos toimii ilman symbolin ymmärtämistä, mutta tieto sen merkityksestä avaa sisältöön uusia portteja, jotka vielä avartavat sitä tilaa, joka teoksessa itsessään jo on.

Koen kiehtoviksi asioiden ja tapahtumien sattumanvaraisuuden. Se, mitä kuulee, näkee, kokee ja sattuu todistamaan. Silmänräpäyksen kestäviä hetkiä, jotka saavat miehen avaraksi, mutta joista kykenee säilyttämään vain epämääräisiä muistoja, vaivaisia aavistuksia siitä hetkestä, joka ei tule koskaan toistumaan samanlaisena. Silti samankaltaiset havainnot eri päivinä ja aikoina saattavat ilmetä joko pintapuolisena vaikutelmana tai koko aistimusrikkauden tyhjentävänä elämyksenä. Vastaavanlainen maisema voi toisella kertaa tulla tajutuksi vain sekasortoisenä näkökuvana, johon ei liity yhtäkään sykehdyttävää tai inspiroivaa piirrettä. Toisella kertaa sitä vastoin värit, viivat ja muodot, lukemattomina aistimuksina vyöryvät mieleen, joka täyttyy runsaudesta ja tulvii paperille.

2.2 Viivojen jälkiä

Piirtäessä viivat osuvat usein heti kohdilleen, mutta joidenkin luonnosten kohdalla ne pyrkivät asettumaan aina väärin muotoihin, väärille urille, vaikka saman viivan piirtäisi uudelleen kymmeniä kertoja. Yksikin epäonnistunut hahmon lanteilla aaltoileva

viiva saa minut joskus hylkäämään koko teoksen. Onnistumiset kuitenkin lataavat minuun niin suuren tekemisen halun, että minulla on polttava tarve päästä heti grafiikanpajalle toteuttamaan valmis luonnos. Yleensä päätän jo luonnosvaiheessa millä grafiikantekniikalla tulen kuvan toteuttamaan ja mikä menetelmä sopii siihen parhaiten. Opinnäytetyötä tehdessäni minun oli kuitenkin olosuhteiden pakosta odotettava grafiikanpajalle pääsyä useampia viikkoja, jopa kuukausia. Tämä olikin otollista aikaa harjoitella pitkäjänteisempää luonnostelua, jonka aikana kuvat hioutuivat lopulliseen muotoonsa useiden kuukausien kuluessa. Lopulta jouduin hylkäämään valmiita luonnoksia, koska ne eivät enää herättäneet minussa sitä tunnetta, joka olisi inspiroinut jatkamaan niiden parissa. Kuitenkin nämä luonnokset saattoivat minut uusien aiheiden luokse.

Piirtäminen on niin kokonaisvaltaista, että siihen tempautuu mukaan koko ruumiillan ja hengellään; kun käsi piirtää viivan, mieli luo sille tarkoituksen ja muistikuvat saattavat sen jo tuttuihin, olemassa oleviin muotoihin. Näin luonnostelu jatkuu, viivat alkavat elää, johtavat johonkin, mutkittelevat ja ehtyessään ne hautautuvat muihin viivoihin muodostaen kokonaisen kuvan. Lopuksi on mahdotonta sanoa kumpi tuli ensin, luonnos vai idea.

Kuva muotoutuu useiden eri luonnosten kautta lopulliseksi teokseksi.

3 TAIDEGRAFIIKAN TYÖMENETELMIÄ

3.1 Taidegrafiikka

Taidegrafiikassa on mahdollista tehdä teoksistaan joko uniikkeja teoksia tai vaihtoehtoisesti sarjoja. Kun kuvasta on olemassa useampi kuin yksi kappale, sitä on helpompi levittää näyttelyihin sekä myyntiin eri kaupunkeihin ja sen saa usein omakseen halvemmalla hinnalla kuin esimerkiksi uniikin maalauksen. Vaikka taidegrafiikka tunnetaankin sen monistettavuudesta, niin yhdestä ja samasta kuvalaatasta on kuitenkin mahdollista muodostaa erilaisten syövytys- ja vedostusmenetelmien avulla loputtomasti erilaisia variaatioita.

Taidegrafiikan tekeminen ei ole pelkästään uusien teosten luomista, inspiraatiota ja vaistonsa seuraamista. Tieto eri tekniikoiden käyttömahdollisuuksista antaa taidegraafikolle keinot muodostaa pintoja, jotka palvelevat parhaiten kunkin kuvan sisältöä ja taiteilijan omaa ilmaisua.

3.1.1 Etsaus

Etsaus tehdään levittämällä kuparilaatalle ohut kerros pohjustusainetta, jonka annetaan kuivua. Tämän jälkeen laatalle voi kaivertaa haluamansa kuvan etsauspiirtimillä. Piirrosviivat särkevät pohjustuksen, jolloin kupari ilmestyy näkyviin kalvon alta. Tämän jälkeen laatta syövytetään ferrokloridiin eli rautakloridiliuokseen. Kun laatan tausta on peitetty suojaavalla oksalakkakerroksella, happo voi vaikuttaa vain piirtoviivojen paljastamaan kuparipintaan. Mitä kauemmin laattaa syövytetään, sitä voimakkaammin piirrosviivat tulevat esille. Laatta upotetaan siis kokonaan happoon, jotta se syöpyy tasaisesti. Ihokosketuksen välttämiseksi laattaa syövyttäessä ja pestäessä käytetään haponkestäviä suojakäsineitä.

3.1.2 Akvatinta

Seuraavassa vaiheessa valmiille etsauslaatalle tehdään akvatinta, jossa kuparilaatan pinnalle sirotellaan joko käsin tai akvatintakaapissa hieno kerros hartsijauhetta. Kaappiakvatintan lisäksi voi laatalle ripotella hartsikiteitä myös tiheän kankaan läpi tai käsin. Näin tehty akvatinta muodostaa erilaisia pintarakenteita syöpyessään, eikä pinnasta tule liian monotoninen. Kun akvatinta on siroteltu, se sulatetaan laatan pinnalle kaasupolttimella.

Paljaaksi jätetty akvatintapinta syöpyy tietyssä ajassa mustaksi. Laatan syöpyminen pysähtyy aina sieltä minne sivellään oksalakkaa, joka estää kuparipinnan syöpymisen. Ennen syövytyksiä lakatut kohdat jäävät vedoksessa valkoisiksi. Sävyt voivat vaihdella valkoisesta harmaaseen ja mustaan.

Syövytysten välissä laattaa siis suojataan oksalakalla, jotta halutut sävyt säilyvät sen alla. Laatan suojaamiseen voi kuitenkin käyttää melkein mitä tahansa ainetta tai materiaalia, joka estää tai hidastaa pinnan syöpymistä. Laattaa syövytetään kerrallaan yleensä vain pieniä aikoja, jos lopulliseen vedokseen halutaan mahdollisimman paljon sävyeroja. Laatan pinnasta lakataan pintoja sitä mukaan, mitkä pinnat halutaan jättää muita kohtia vaaleammiksi. Näin työskentelyä jatketaan kunnes on tehty haluttu määrä syövytyksiä eli sävy-pintoja kuparilaatalle. Jokaisen syövytyksen jälkeen laatta pestään ja hapettumat poistetaan etikkasuolaliuoksella ja huuhdellaan haalealla vedellä.

Haluttujen syövytysten jälkeen kuparilaatan pinnasta poistetaan akvatintapohjustus ja lakkaukset polttonesteellä eli sinolilla. Tämän jälkeen laatta on valmis vedostettavaksi. Usein laatasta otetaan työvedoksia syövytysten tai tiettyjen kaiverrus- ja työstövaiheiden jälkeen. Niiden avulla seurataan työn etenemistä.

3.2 Erilaisia akvatintan syövytysmenetelmiä

3.2.1 Marmorointi

Marmorointi tehdään akvatintapohjustetulle laatalle. Se tapahtuu kaatamalla laakeaan vesiastian juoksevaa kovapohjaa, jonka jälkeen sitä liikutellaan altaassa. Kun veden pinnalle on muodostunut haluttu kuvio, laatta upotetaan veteen, ja nostetaan saman tien pois, jolloin kovapohjakuviointi on siirtynyt laatalle. Tämän jälkeen kovapohjan on annettava rauhassa kuivua laatalle, jonka jälkeen se on valmis syövyttäväksi ja lakattavaksi. Tällä menetelmällä laatan pinnalle saa kaunista, aaltoja muistuttavaa kuviointia.

3.2.2 Akvatinta laveeraus

Akvatintalaattaan on myös mahdollista saada maalauksellista jälkeä levittämällä happoa pensselillä suoraan laatalle. Näin on helpompi saada pieni tumman sävy johonkin tiettyyn kohtaan, kuin kastamalla koko laatta happoaltaaseen.

3.2.3 Portaattomat sävyvaihtelut

Akvatintalaatalle saa muodostettua myös portaattomia sävyvaihteluita liikuttelemalla laattaa happoaltaassa niin, että hapon pinta ”aaltoilee” laatalle, eikä selviä syövytysrajoja ehdi missään välissä tulla. Laatan ja hapon rajapintaa voi kevyesti liikutella myös esimerkiksi pehmeällä pensselillä, jolloin rajaa voi itse ohjaila.

3.3 Vedostus

Grafiikan painamista kutsutaan vedostamiseksi. Vedostamisessa voi käyttää useita eri tapoja riippuen siitä, millaista lopputulosta hakee. Vedostamalla voi vaikuttaa hyvin paljon kuvan lopputulokseen. Kuvan luonteesta riippuen voi myös vedostaa useamman värin samalta laatalta. Paperille voi kuparilaatan lisäksi vedostaa myös mitä tahansa kankaita, pintoja ja esineitä jotka mahtuvat kulkemaan prässin läpi. Pinnoille voi levittää väriä tai jättää ne vain paperille reliefikuvioksi. Vedosta, josta ei ole olemassa kahta täysin samanlaista kappaletta kutsutaan monotypiaksi. Ne voivat olla siis yksittäisiä teoksia tai muunnelmia samasta teemasta.

3.3.1 Värit

Värit ovat alinomaan suhteessa muuttuviin oloihin, valoihin ja varjoihin. Ne elävät ja ovat riippuvaisia suhteestaan toisiin väreihin; mikä oli aikaisemmin kylmää, voi muuttua hetkessä toisen värin kosketuksesta lämpimäksi. Haasteellisinta ja nautinnollisinta on löytää sävyjen välinen eheys, jossa kaikki värit ovat intohimoisesti kieoutuneina toisiinsa. Niiden kautta on mahdollista kuvata asioita, joille ei ole sanoja tai muotoa. Taidegrafiikassa käytettävät painovärit ovat öljypohjaisia. Väri sekoitetaan palettiveitsillä ja sekaan lisätään n. 10 % värin määrästä Easy Wipe Compoundia, joka helpottaa värin levittämistä. Myös värin lämmittäminen lämpölevyn avulla helpottaa sen poispyyhkimistä.

3.3.2 Värin levittäminen

Vedostaessa laatalle levitetään ensin pieni kerros väriä, josta ylimääräiset pyyhitään pois pahvinpalalla. Sitten laattaa pyyhitään kevyesti tärkätyllä harsokankaalla eli tarlataanilla. Lopuksi laatan pinta vielä viimeistellään hankaamalla sitä kevyesti silkkipaperilla ja lopuksi reunat pyyhitään vanupuikoilla. Värin pyyhkiminen on suoritettava huolellisesti, jotta vedoksesta tulisi siisti. Joskus huolettomampaa vedostamista käytetään myös tehokeinona, jolloin laatan pintaan jätetään tahallaan ”toonina” eli

ohut värihuntu, joka sävyttää kuvaa. Toonista voidaan puhua myös kun tarkoitetaan ylimääräistä likaa vedoksessa. Kannattaa myös pitää kädet puhtaana paperia käsitellessä.

3.3.3 Vedospaperit

Yleisimmin syväpainografiikka vedostetaan happovapaalle 240-300 grammaiselle Hahnemuhle grafiikanpaperille, jota on liotettu huoneenlämpöisessä vedessä noin puoli tuntia ennen vedostamista.

3.4 Taidegrafiikassa käyttämiäni vedostusmenetelmiä

Laattojen painojärjestys on yleensä se, että ensin painetaan sävylaatat ja viimeiseksi avainlaatta. Laattoja joutuu usein pesemään vedostuskertojen välillä, koska ne sotkeentuvat vedoksen painoväristä painettaessa toista tai useampaa painokertaa.

3.4.1 à la poupée -menetelmä

Yksinkertainen tapa tehdä värillistä taidegrafiikkaa on levittää värit pumpulitupolla tai pienillä pahvinpaloilla laatalle haluttuihin kohtiin. Vedostaminen on helpompaa, jos kuva on suunniteltu jo laatalle niin, että väripinnat ovat hieman erossa toisistaan. Tämä tekniikka säästää kuparia, koska samalta laatalta on mahdollista vedostaa useampi eri väri.

3.4.2 Irisvaikutelma

Teoksen vedostuksessa voi käyttää myös ns. iirisvaikutelmaa, jolla akvatintatausta värjätään kahdella tai useammalla eri värillä jolloin värit sekoittuvat toisiinsa niiden kohtaamispaikassa.

3.4.3 Väritelaus

Väritelaus on vedostusmenetelmä, jossa painoväri levitetään syväpainolaatalle kohopainon tapaan telaamalla. Vaihtoehtoina on telata väri puhtaana, etsatun kuparilaatan pintaan, jolloin etsausviivat jäävät valkoisiksi. Toinen vaihtoehto on levittää painoväri normaalisti kuvalaatan pintaan ja tämän jälkeen telata sen päälle erillinen sävy-pinta. Näin pelkästä etsauksesta voi saada kaksivärisen vedoksen. Mitä isompi laatta on, sitä vaikeampi tekniikka on, sillä laatta on saatava yhdellä telauksella valmiiksi, ettei siihen jää telasta ylimääräisiä viivoja. Tämän vuoksi telan on oltava vähintään yhtä suuri kuin laatan.

3.4.4 Sokea paino

Menetelmä, jossa ohutta paperia tai vaikka alumiinifoliota rypistetään tiettyihin muotoihin ja painetaan ilman väriä, kunnes saadaan aikaan halutunlainen reliefi. Rypistettyyn paperiin on myös mahdollista telata väri ja avata sen, jolloin väriä on levittänyt vain sattumanvaraisiin kohtiin. Näin vedostettaessa lopputulos ei ole koskaan sama.

3.4.5 Siirtovedos

Valmiista paperille otetusta vedoksesta on mahdollista ottaa vielä toinenkin vedos, jos sen tekee värin ollessa vielä märkää. Valmiin vedoksen päälle asetellaan uusi, kostutettu paperi ja nämä yhdessä vedostetaan prässin läpi, jolloin sama kuva siirtyy peilikuvana toiselle paperille. Nämä vedokset ovat yleensä alkuperäisiä kuvia haa-leampia. Mutta näin on mahdollista saada esimerkiksi monotypiasta toinenkin vedos, vaikka vain itsellään säilytettäväksi.

4 OPINNÄYTETYÖN TEOKSIA

4.1 Katseenlausumat

Opinnäytetyöni on sarja ”Katseen lausumat”, jotka on toteutettu perinteisillä taidegraafikan menetelmillä. Sarja muistuttaa lyhyttä kuvallista melodiaa, jossa teokset toimivat nuotteina ja sävelmä soljuu vapaana virtana eteenpäin, katseen katkeamatta. Myös sanojen ”Katseen lausumat” moninaiset merkitykset kuiskivat käsittelemissäni aiheissa. Teokset ovat sarja hetkiä jolloin puhe käy tarpeettomaksi ja puhdistautuu eleiksi ja ilmeiksi joiden kautta halutut tunnetilat välittyvät.

Tätä yhdentoista teoksen opinnäytetyösarjaa olen luonnostellut sekä Tampereella että Kankaanpäässä ja myös bussimatkoilla näiden kaupunkien välillä. Piirrän lähes päivittäin luonnoksia, joita sommittelen yhteen ja erikseen. Teen luonnoksista ikään kuin ristisanatehtäviä, muodostellen ajatuksia, merkityksiä ja muotoja joita katse seuraa ja lausuu, ylhäältä alas, sivulta sivulle, isoista muodoista pieniin ja värillisistä värittömiin.

4.1.1 Umpeen luotu

Lopullinen valmis teos

ja ensimmäinen kokeilu aiheesta

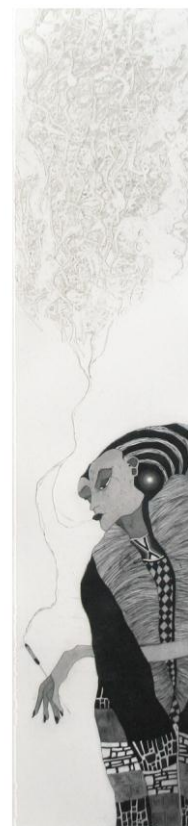
”Umppeen luotu” kertoo kuvattavan taiteilijan luomisvoiman ehtymisen, sen hetken, jolloin taiteilija on kuluttanut kaiken voimansa ja värinsä teokseen, jääden pelkiksi ääriäivoiksi itsestään. Jokaisen tuottoisan kauden jälkeen tulee hetki, jolloin on heittävä menneiden ylle maata, ikään kuin haudattava vanhat, jo valmistuneet teokset, jotta niiden multiin voi taas luoda uutta. Ja alkaa taas kasvaa.

Laatan luomisessa käytin lyhyitä syövytysaikoja joiden välissä lakkasin kovettuneella, harottavalla pensselillä pieniä määriä oksalakkaa siveltimenvetoja muistuttaviksi kuvioiksi laatan pinnalle. Roiskin lakkaa hammasharjalla ja käytin myös pastelliliituviivoja peittämään laatan pintaa. Vedostin laatan kaksi kertaa päällekkäin, käyttäen kummallakin kerralla eri värejä, jotka hankasin epäsäännöllisesti laatan pintaan, ikään kuin maalaamalla. Teos oli onnistunut, mutta jokin siinä jäi vielä vaivaamaan mieltäni, kenties sommitelma tai jokin määrittelemätön tekijä. Tämä pakotti minut palaamaan teoksen äärelle uudestaan. Toisella kerralla sommittelin kuvan hieman eri tavalla, lisäsin teokseen paletin muodon, jätin tyhjää, mutta kulutin pinnan kuitenkin täyteen. Tällä kerralla kaikki meni juuri kohdalleen. Alkuperäinen idea oli leikata

valmis laatta vielä paletin muotoiseksi, jotta painopaperiin jäisi paletin muotoinen painauma. Lopputulos oli kuitenkin muodossaan niin kaunis, etten raaskinut ottaa mitään pois tästä kokonaisuudesta.

4.1.2 Hermokulo

Laatan yläosaan on syövytetty savumaista reliefikuviota. Kuparilaatan muut kohdat on peitetty oksalakalla, ainoastaan reliefipintaa on syövytetty 23 BE hapossa noin kahdeksan tunnin ajan. Kokeilin vedostaa laattaa levittämällä väriä pelkästään hahmoon, jättäen kohokuvion valkoiseksi. Toivoin että reliefikuvio olisi niin syvä, että valon tullessa ylhäältä, reliefi jättää paperiin harmaan varjon. Toisin kävi, reliefi ei ollut tarpeeksi syvä, joten päätin levittää värin myös koholle jäävään pintaan. Vedostin kuusi vedosta levittämällä uuden värikerroksen aina pelkästään hahmoon. En siis levittänyt ollenkaan uutta väriä reliefisyövytykseen. Mielestäni vasta kuudes vedos oli tarpeeksi ”haalea” onnistuneeseen vedokseen. Sana hermokulo tarkoittaa burn outia, loppuun palamista. Tässä teoksessa se tarkoittaa myös läpi syöpymistä; sekä kuva-aiheessa, että konkreettisesti kuparilaatalla.

Hermokulo

4.1.3 Hallanhautoma

Luonnos sai muotonsa jäätävän kylmänä helmikuun päivänä. Ulkona oli kirpeä pakkaneen ja makasin paleltuneena kuumeisena sängyssä, useiden peittojen ja tyyntyjen maaduttamana. Haudoin 39 asteen kuumettani, jonka liika kylmyys ja halla olivat aiheuttaneet.

Kuparin kalliin hinnan vuoksi päädyin tekemään tämän teoksen yhdelle laatalle. Koevedoksen otettuani halusin teokseen kuitenkin useamman kuin yhden värin, joten päädyin vedostamaan tältä yhdeltä laatalta jopa neljä eri sävyä. Tällainen vedostami-

nen vaatii varovaisuutta ja aikaa, mutta säästää rahaa.

Hallanhautoma

4.1.4 Ilman jälkiä jättämättä

Teos koki luonnosteluvaiheessa niin monia muutoksia, että lopullisessa vedoksessa on hyvin vähän jäljellä siitä luonnoksesta mistä aloitin. Usein siinä vaiheessa kohtaan suurimpia ongelmia, kun alan suunnitella värejä ja sävyjä, joita käytän kuparilaatan valmistuksessa. Luonnoksissa on niin paljon yksityiskohtia, että on haaste saada ne kaikki värillisesti eroamaan toisistaan, jotta kuvasta ei tule pelkkää samansävyistä massaa.

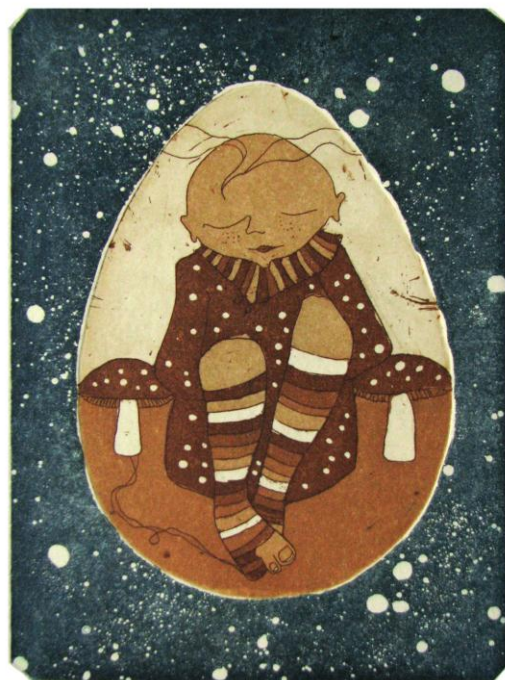
Kuvassa naishahmo vapauttaa linnun häkistäään. Vapaus on kuitenkin vain hetkellistä, kunnes huomataan, että lintu on silti sisätiloissa, rajatussa ympäristössä, ikkunan sisäpuolella. Kuten myös vapauttajansa, linnunmuotoinen naishahmo, joka hänkin seisoo häkinmuotoisen ikkunan edessä. Naishahmon kasvoilla on linnunnokkaa muistuttava naamari, mutta hän on myös pukeutunut mekkoon, jonka helma tuo mieleen kalanpyrstön. Tämän teoksen takana on ajatus ilmauksesta, jota käytetään ihmisestä, jonka luonteesta ei oikein saada selvää. Joka koetaan vieraaksi ja ulkopuoliseksi.

4.1.5 Kantamarja

Tämä on teos, jonka olen toteuttanut viime vuosien aikana syväpainografiikkana jo kaksi kertaa, mutta kummallakaan kerralla lopputulos ei ollut toivotunlainen.. Opin näytetyön kokonaisuutta suunnitellessani päätin antaa teokselle vielä yhden mahdollisuuden onnistua. Tällä kertaa tein siitä pienikokoisen etsauksen, jonka viimeistelin akvatintalla. Teos oli ensimmäisessä vaiheessaan vasta munan muotoinen pieni laatalla. Otin vedoksesta sellaisenaan jo yhdeksän vedoksen sarjan. Mutta silti jotain tuntui puuttuvan kuvasta. Viimein keksin kokeilla kuvan taustalle toisen laatan, johon lisäisin karkeita hartsirakeita ikään kuin avaruudeksi, tähdiksi. Vedostin nämä kaksi laatalla päällekkäin ja teos oli valmis. Juuri niin valmis kuin olisin jo vuosia sitten toivonut sen olevan. Mutta se antoi odottaa itseään tähän asti. Teoksen teema juurtuu luontoon ja syntymään, josta se sai nimen ”kantamarja”. Pieni lapsi istuu munassa suojassa, mutta eläen symbioosissa ympäröivän luonnon kanssa. Lapsen jalassa olevan sukan kärjestä purkautuu lanka, joka kasvaa sienelle juuriksi. Sieneltä lapsi taas on saanut vaatteensa pilkut, jotka toistuvat valopilkkuna myös tähtitaivaalla.

Ensimäinen vaihe

”Kantamarja” -teos kahdella laatalla

4.2 Teosten nimet

Valmiin teoksen nimeäminen on lähes yhtä haastavaa kuin itse kuvankin muodostus. On haastavaa ja merkityksellistä ohjata kuvan sisältöä tiettyyn suuntaan tai harhauttaa selkeästä suunnasta pois päin. Samoin kuin on haastavaa yhdistää kuvaan kaksi toisilleen vierasta asiaa, on löytää kaksi erillistä sanaa, jotka keskenään muodostavat uusia merkityksiä. Esimerkiksi teoksen ”hallanhautoma” -nimessä olen käyttänyt kahta sanaa, jossa toinen tarkoittaa kylmää ja toinen lämmintä. Keskenään käytettynä haluan niiden korostavat sitä tilaa, jossa keho palelee, vaikka onkin kuumeessa.

4.3 Ripustus

Teossarjani ideointi ja kokoaminen alkoi poikkeuksellisesti ripustuksen suunnittelusta. Halusin luoda kokonaisuuden, joka muistuttaisi sävelmää tai lausetta, jossa teokset toimivat melodiana muodostaen runollisen laulun tai lauseen säkeet. Kokonaisuus, joka olisi tarpeeksi pitkä, mutta niin lyhyt, että mieli pystyy sen käsittelemään ja katse lausumaan. Kirjaopillisesti on myös oltava niin, että sarja alkaa isolla kirjaimella ja päättyy pisteeseen. Sarjan ensimmäinen ja suurin teos ”suunnattomat askelleet” on synkkä, mutta sillä katsojaa ohjataan kuitenkin ottamaan omia askeliaan oikeaan suuntaan, joka vie haaksikulun ja umpikuilun kautta, jälkiä jättämättä, teossarjan loppuun, jossa kasvaa kantamarja.

Ripustus

5 JÄLKIAJATUKSIA

Valmistuneet teokset ovat jotain, joka on saatettu päätökseen, kun taas valmistumattomat teokset kiehtovat ja kiihottavat mieltä uusiin pohdintoihin ja toteutuksiin. Teos on usein tilannekuva käännekohdasta, hetki juuri ennen tai hetki heti jälkeen jonkin tapahtuman. Näitä kuvia elävöittäessä oma kokemus sulautuu siihen ja kuva saa piirteitä myös omista muistoistani. Pyrin kuitenkin tavoittamaan teoksissani jotain, jonka jokainen voi sovittaa itseensä, omien mittojensa mukaisesti muutettuna. Teoksen ja sen aiheen tulee ensisijaisesti olla rehellinen itselleen, miellyttää taiteilijan omaa silmää ja mieltä, sillä hän on paras peili sille kuvalle joka on heijastunut hänestä itseltään.